

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 328.185:330.3

КОРУПЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК СТАЛОМУ РОЗВИТКУ

CORRUPTION AS A GLOBAL CHALLENGE TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Оленцевич Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і маркетингу,
Київський національний лінгвістичний університет

Фоміна О.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і маркетингу,
Донецький національний технічний університет

Olentsevych Nataliya

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Marketing,
Kyiv National Linguistic University

Fomina Olena

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Marketing,
Donetsk National Technical University

Головна ідея статті полягає у висвітленні актуального питання протидії корупції світовою спільнотою, оскільки корупція є тим чинником, що заважає сталому розвитку як глобальній економічній системі, так і національних систем окремих країн. Корупція розуміється як соціально-економічний феномен, що роз'їдає та руйнує державу й органи державної влади, суспільну свідомість, впливає на моральні цінності, викривлює норми й принципи соціально-етичних та економічних відносин. Корупція стає на заваді реалізації цілей сталого розвитку. За рівнем активності реалізації стратегії сталого розвитку виокремлено чотири групи країн, в яких протидія корупції чи зниження її рівня посідає значне місце в системі державного управління. Проаналізовано підходи до протидії корупції, основні аспекти яких доцільно запровадити в Україні.

Ключові слова: корупція, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, теорія корупції, прояви корупції, причини корупції, індекс сприйняття корупції, антикорупційні заходи, Конвенція проти корупції.

Главная идея статьи заключается в освещении актуального вопроса противодействия коррупции мировым сообществом, поскольку коррупция является тем фактором, который мешает устойчивому развитию как глобальной экономической системы, так и национальных систем отдельных стран. Коррупция понимается как социально-экономический феномен, который разъедает и разрушает государство и органы государственной власти, общественное сознание, влияет на моральные ценности, искажает нормы и принципы социально-этических и экономических отношений. Коррупция препятствует реализации целей устойчивого развития. По уровню активности реализации стратегии устойчивого развития выделены четыре группы стран, в которых противодействие коррупции или снижение ее уровня занимает значительное место в системе государственного управления. Проанализированы подходы к противодействию коррупции, основные аспекты которых целесообразно внедрить в Украине.

Ключевые слова: коррупция, устойчивое развитие, цели устойчивого развития, теория коррупции, проявления коррупции, причины коррупции, индекс восприятия коррупции, антикоррупционные меры, Конвенция против коррупции.

The main idea of the article is to highlight the current issue of counteraction to corruption by the world community, because corruption is a factor hindering the sustainable development of both the global economic system and the individual countries national systems. The corruption is understood as a social and economic phenomenon which corrodes and destroys not only the state and public authorities, but also public consciousness affects the moral values, distorts the rules and principles of ethical and socio-economic relations. The corruption impedes the realization of sustainable development goals. The four blocks of countries were distinguished by the activity level of the sustainable development strategy implementation, where corruption restraint or reduction occupies a significant place. Different approaches to the corruption counteraction are analyzed, the main implementation aspects of which are expedient to introduce in Ukraine. Each approach concerns compliance with the principles and implementation of the sustainable development strategy. According to the corruption in various economic systems, were singled out economic, institutional, political and socio-cultural causes and factors of its existence. It is proved that corruption becomes a systemic phenomenon without an appropriate mechanism for its prevention, extends to all levels of socio-economic interaction and is rooted in them, thereby threatening national security and the constitutional system. There are the basic principles and conditions for the anti-corruption policy implementation in the sustainable development aspect, which are aimed to minimize the causes and factors causing corruption. One of the important measures to overcome corruption is the implementation of the UN Convention against Corruption in Ukraine. It has been proved that the main attention in counteracting corruption should be given to preventive measures, based on the analysis and forecasting of trends in the spread of corruption. Prospects for further research are the question of effective mechanism substantiation for preventing and limiting actions for obtaining undue advantage and unfair distribution of resources within individual countries and the global society as a whole.

Key words: corruption, sustainable development, goals of sustainable development, corruption theory, manifestations of corruption, causes of corruption, corruption perceptions index, anti-corruption measures, Convention against corruption.

Постановка проблеми. Питання сталого розвитку актуалізувались на зламі тисячоліть у зв'язку зі зростанням соціальних, економічних та екологічних проблем існування світового співтовариства. Після Конференції ООН з охорони навколишнього середовища, яка відбулась 1992 року у Ріо-де-Жанейро, провідними країнами світу було ініційовано укладання Глобального договору, в якому задекларовано універсальні принципи забезпечення інтересів як нинішніх, так і майбутніх поколінь у найважливіших сферах людської діяльності [1]. У цьому документі протидію корупції визначено як одну з основних цілей сталого розвитку, реалізація якої є не менш важливою, ніж вирішення глобальних проблем у галузі прав людини, трудових відносин, навколишнього середовища. Пронизуючи економіку та політику, державне й місцеве управління, корупція створює значні перешкоди на шляху подолання економічних та екологічних проблем, гальмує соціальний прогрес і стає на заваді досягнення цілей сталого розвитку та справедливого розподілу ресурсів. Саме з огляду на це викорінення корупційних практик розглядається як нагальне завдання для всіх країн світу й передумова вирішення глобальних проблем сучасності.

Не менш актуальним є це завдання для України, яка здобула на міжнародній арені репутацію надзвичайно корумпованої держави. Згідно з результатами дослідження організації "Transparency International" у 2017 році за індексом сприйняття корупції Україна посіла 130 місце серед 180 країн світу і, незважаючи на вжиття широко задекларованих антикорупційних заходів, спромоглася піднятися лише на 120 позицію у 2018 році, набравши у глобальному рейтингу

32 бали зі 100 [2]. Для України корупція перетворилась на одну з найбільш небезпечних загроз на шляху подальшого розвитку незалежності й демократії, соціального та економічного прогресу. Вона спричиняє значні економічні та екологічні збитки, посилює соціальну напруженість у суспільстві, сприяє зростанню недовіри до державної влади та адміністративних інститутів, стримує проведення реформ, необхідних для виходу країни із системної соціально-економічної кризи. Боротьба з корупцією перетворилась на загальнонаціональну ідею й найбільш популярне політичне гасло. Між тим вітчизняний та зарубіжний досвід дає змогу стверджувати, що подолання корупції є складним завданням, вирішення якого вимагає значних зусиль, політичної волі, системної діяльності як з боку фахівців, так і з боку представників широкої громадськості й громадянського суспільства, а також має відбуватись у загальному контексті досягнення цілей сталого розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Масштабність та практична цінність вирішення проблем корупції обумовили значний інтерес до цієї сфери досліджень. Представники зарубіжної наукової спільноти досліджують передумови й наслідки корупції, зазначаючи, що як явище вона супроводжує еволюцію людства на багатьох етапах його історії, внаслідок чого має різні прояви та ефекти [3]. Інші автори акцентують особливу увагу на тих соціальних наслідках, які несуть корупційні практики, на тому, яким чином вони перешкоджають доступу до соціальної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, зрештою, впливають на якість життя населення, гальмуючи економічне зростання й подолання бідності [4].

В українській науковій традиції сформува-лось декілька напрямів дослідження проблем корупції, таких як політичні процеси й державне управління на всіх рівнях; взаємодія влади та бізнесу; сфера надання судових, адміністративних та соціальних послуг; оборона країни та національна безпека. Зокрема, проблемам корупції в системі державного управління присвячено дослідження З. Варналія та Є. Невмержицького [5]; корупційні загрози національній та економічній безпеці аналізуються в роботах О. Кузнєцової та М. Мельника [6]; систематизації теоретичних аспектів корупції присвячено монографії, підготовлені під керівництвом М. Фоміної [7] та І. Ревак [8]. Загалом корупція розглядається як негативне суспільне явище, що має складну природу й обумовлюється низкою політичних, культурних та адміністративних чинників. При цьому більшість авторів визначає корупцію як різновид соціальної корозії, яка роз'їдає та руйнує не тільки державу й органи державної влади, але й суспільну свідомість, впливає на моральні цінності, викривлює норми та принципи соціально-етичних та економічних відносин. Щодо досліджень корупції в контексті принципів сталого розвитку, то слід вказати на певну фрагментарність та обмеженість теоретичних висновків і практичних рекомендацій у цій сфері.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас науковий супровід антикорупційної діяльності потребує подальшого розширення предметного кола досліджень, уточнення сутності корупції як соціального феномена, її економічного механізму та форм прояву для виявлення можливостей протидії корупційним діям і зменшення їх негативного впливу на розвиток суспільства.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є обґрунтування концептуальних підходів до розроблення програм протидії корупції та мінімізації її впливу на сучасному етапі еволюції українського суспільства в контексті сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом наша країна взяла на себе зобов'язання стосовно підтримки європейських цінностей, що базуються на прихильності до демократичних принципів, забезпеченні верховенства права, дотриманні доброго врядування, прав та основоположних свобод людини, а також відданості принципам вільної ринкової економіки [9]. Відповідно до прийнятих зобов'язань сприяння сталому розвитку розглядається як один з головних принципів посилення співпраці між сторонами, які визнають важливість не тільки повного врахування економічних, соціальних та екологічних інтересів громадян у сучасний період, але й врахування інтересів майбутніх поколінь та гарантування того, що економічний розвиток,

екологічна та державна політика будуть проводитися та підтримуватися спільно заради досягнення визначених цілей.

Одним із перших кроків, спрямованих на виконання цих завдань, став Указ Президента України № 5/2015 про затвердження Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Документ визначив мету, напрями руху, першочергові пріоритети та індикатори відповідних оборонних, соціально-економічних, організаційних та політико-правових умов розвитку України. Головною метою Стратегії «Україна – 2020» визначено впровадження в країні європейських стандартів життя та вихід на провідні позиції у світі [10].

Слід зазначити, що саме європейські країни стали ініціаторами розроблення концепції сталого розвитку, для впровадження якої ними було проведено значний обсяг попередньої роботи, прийнято чимало національних та загальноєвропейських програм, створено нові державні та неурядові інституції, підтримано громадські об'єднання, діяльність яких спрямовується на вжиття відповідних заходів. За ступенем активності дій щодо імплементації принципів сталого розвитку в систему національного законодавства та урядові політики країни Європи можна поділити на чотири групи: від найбільш активних з раннім високим ступенем готовності щодо сприйняття означених принципів до менш активних і менш підготовлених [11, с. 37].

Порівняльний аналіз дає змогу віднести до першої групи країн Швецію, Великобританію, Нідерланди, які одними з перших почали реалізовувати масштабні національні програми з охорони навколишнього середовища та проведення широкої просвітницької роботи серед населення щодо формування екологічної свідомості й відповідальності. Для цього було прийнято низку програмних документів, якими визначались перспективи спільної діяльності органів державної та місцевої влади, їх стратегічні та поточні завдання, реалізація яких здійснювалась під пильною увагою недержавних інституцій та представників громадянського суспільства. Наприклад, національна стратегія сталого розвитку Швеції, розроблена у 2002 році, констатувала поточну ситуацію у сфері сталого розвитку та визначила майбутні перспективи країни. Основними питаннями, на які зроблено акцент у стратегії, стали такі:

- організація ефективного узгодження між економічним, соціальним та екологічним розвитком;
- вирішення глобальних проблем сталого розвитку;
- аналіз міжнародної та національної діяльності у сфері сталого розвитку [12, с. 90].

Концепція сталого розвитку Швеції передбачає гармонізацію соціальної сфери, мінімізацію шкідливого впливу на довкілля та вжиття адекватних заходів щодо кліматичних змін.

Подібною за своїм змістом є стратегія сталого розвитку, прийнята в Нідерландах. Вона визначає загальні напрями регулювання сталого розвитку, мету та конкретні заходи щодо її реалізації. При цьому вибір цілей сталого розвитку та заходів щодо їх реалізації здійснюється за допомогою матриці компромісів, яка містить соціальні, економічні та екологічні аспекти сталого розвитку [13]. Матриця компромісів (Project trade off matrix) дає змогу виявити, по-перше, проектні обмеження, вплив на які є практично неможливим (така колонка «фіксується»); по-друге, фактор, який є в проекті пріоритетним (колонка «узгоджується»); третій параметр, значення якого має бути прийнято відповідно до встановлених значень перших двох величин (колонка «приймається»). За допомогою такої матриці можна створити оптимальну модель запровадження політики сталого розвитку.

У другу групу країн увійшли Данія, Фінляндія, Норвегія, які розпочали рух до сталого розвитку ще у 80-х роках минулого століття, проте не відрізнялись значною активністю на цьому шляху. У цих країнах стратегія сталого розвитку отримала необхідне інституційно-правове забезпечення, відповідно до якого на місцеві органи влади покладено зобов'язання звітувати перед центральними органами щодо отриманих результатів у питаннях раціоналізації ресурсозабезпечення, зниження забруднення довкілля, збільшення біорізноманіття тощо.

Досвід країн перших двох груп обумовив розроблення у 2005–2008 роках «Скандинавської стратегії сталого розвитку», в якій виділено декілька пріоритетних питань для моніторингу та адекватних дій. Отже, ними є зміна клімату; збереження біологічного різноманіття; розвиток і збереження природного й культурного середовища; морські ресурси та їх збереження; забезпечення якості та безпеки продуктів харчування; діяльність хімічної промисловості, енергетики, транспорту, сільського господарства щодо сталого розвитку; організація взаємодії бізнесу та виробництва; участь громадськості у вирішенні проблем сталого та гармонійного розвитку [12, с. 90].

У більш пізній час підключилися до виконання глобальних програм сталого розвитку Австрія та Німеччина, які активізували свою діяльність наприкінці минулого століття й увійшли до третьої групи країн за ступенем готовності до переходу на нові принципи розвитку. Незважаючи на певне відставання у часі, ці країни наздогнали лідерів не тільки щодо створення відповідного законодавства, але й стосовно впровадження ідей сталого розвитку у повсякденне життя. Стратегія сталого розвитку Німеччини базується на чотирьох ключових директивах, таких як рівноправність поколінь, якість життя, соціальна згуртованість, міжнародна відповідальність. З 2013 року завданнями сталого розвитку Німеччини є фіскальна стійкість, забезпечення

сталого господарської діяльності, збереження клімату, перехід до екологічної енергетики. На досягнення цієї мети спрямоване рішення керівництва Німеччини, проголошене у 2011 році, про повну відмову від атомної енергетики впродовж наступних 11 років та перехід до відновлюваних енергоресурсів, що є важливим пріоритетом сталого розвитку. За масштабами використання альтернативних джерел енергії Німеччина посідає одне з провідних місць серед європейських країн. У 2017 році третина електроенергії у ФРН вироблялась за допомогою вітру, біомаси, сонця й води на гідроелектростанціях [14]. Стратегія сталого розвитку Німеччини містить індикатори, за якими відстежується відповідність досягнутих результатів завданням сталого розвитку за окремими сферами. Отже, якість життя має 14 індикаторів, соціальна згуртованість – 6 індикаторів, міжнародна відповідальність – 2 індикатори [12, с. 92].

Четверта група країн представлена такими державами, як Іспанія, Італія, Ірландія, Франція. Характерною особливістю є те, що жодна з них не брала участі в підготовці програмних документів щодо визначення шляхів розв'язання глобальних проблем сталого розвитку, а їх внутрішні дії щодо охорони навколишнього середовища та людського розвитку не вирізнялись особливою активністю. Наприклад, в Іспанії регіональні агентства екологічного спрямування перебувають до цього часу в стадії формування, а міністерство з питань навколишнього середовища тут було створено лише у 1996 році. У Франції, незважаючи на створення такого міністерства ще у 1971 році, активна екологічна політика майже не проводиться. Водночас за рівнем реалізації соціальних програм, розвитком економіки та демократії, дотриманням основних прав і свобод людини, забезпеченням відповідної якості життя країни цієї групи демонструють повну відданість принципам та цілям сталого розвитку.

Варто звернути увагу на те, що, на відміну від України, жодна країна з названих груп не включала до національних стратегій сталого розвитку питання протидії корупції. Це не випадково, адже ті країни, які ініціювали розроблення глобальної концепції сталого розвитку й були піонерами у запровадженні нових ідей у світову свідомість, мають найліпші результати у світовому рейтингу сприйняття корупції, який щорічно складає міжнародна неурядова організація "Transparency International". Аналіз дає змогу простежити тенденцію до існування зв'язку між позицією країни у глобальному рейтингу оцінювання сприйняття корупції та ступенем її активності, а також готовності переходу до сталого розвитку. Так, у 2018 році країни першої та другої груп мають найвищі показники індексу сприйняття корупції: від 81 до 88 балів. Показники третьої групи перебувають в межах від 75 до 82, а в останній групі вони мають зна-

чення від 51 до 71 (табл. 1). Індекс є оцінкою від 0 (максимальний рівень корупції) до 100 (відсутність корупції), яка визначається на підставі опитування експертів фінансової, банківської, підприємницької та правозахисної сфер. Важко однозначно стверджувати, що успіх переходу до сталого розвитку й отримані результати на цьому шляху є виключно наслідком відсутності або низького рівня корупції у цих країнах, але ігнорувати той факт, що корупційні практики за їх наявності суттєво впливають на реалізацію принципів та досягнення цілей сталого розвитку, неможливо. Корупцію визначають як соціальну хворобу, що знищує довіру між людьми й гальмує розвиток країн, підриває довіру населення до урядів, сприяє експансії транснаціональної злочинності. Корупція завдає шкоди основам демократичних інститутів, спотворюючи виборчі процеси, перекручуючи верховенство закону та створюючи бюрократичні трясовини, єдиною причиною існування яких є отримання хабарів [17].

Вплив корупції є досить складним і таким, що важко піддається кількісним вимірюванням. Проте П. Мауро, проаналізувавши вплив корупції на економіку в 94 країнах світу, дійшов висновку, що зменшення рівня корупції в країні на 25% зазвичай обумовлює зростання інвестицій на 4% від розміру ВВП, що приводить до зростання обсягу ВВП на душу населення на 0,5% [18]. Отже, Україні з її минулорічним показником індексу сприйняття корупції 32, який свідчить про значні масштаби поширення цього соціального феномена, треба докласти значних зусиль для зміни ситуації на краще й створення необхідних передумов для переходу до принципів сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку прийнята за основу державної політики України. Вивчення зарубіжного досвіду свідчить про те, що розроблення та прийняття стратегічних документів, які б визначали дієві заходи з реалізації принципів сталого розвитку, організація та координація діяльності у цьому напрямі перетворюються на важливі складові національної політики. Виникає необхідність подолання корупції, проведення структурних змін національної економіки, впровадження екологічних стандартів діяльності задля забезпечення стійких темпів економічного зростання, вирішення соціальних проблем, покращення навколишнього середовища та забезпечення успішної інтеграції країни у світовий соціально-економічний простір.

Великою проблемою є те, що корупція в Україні має давні традиції та поширена у значних масштабах. На думку окремих авторів, у нашій країні джерела корупції сягають в історичне минуле, зокрема, їх можна знайти навіть в організації економічного життя запорізьких козаків, які підносили дарунки кошовому після вдалої купівлі товарів. Дослідження соціального феномена корупції доводить, що на практиці корупція поєднує цілу низку відносин, які мають різні форми прояву: від отримання «вдячності» на побутовому рівні за надання некомерційних послуг різного характеру до підкупу посадових осіб і владноможців задля прийняття адміністративно-нормативних актів, політичних або економічних рішень на користь окремих осіб або впливових бізнес-груп.

Теоретичні дослідження доводять, що економічною основою корупції є дефіцит або штучне обмеження доступу до певних ресурсів та благ. Ці обмеження створюються та підтримуються

Таблиця 1

Зв'язок між показниками індексу сприйняття корупції та ступенем активності переходу європейських країн до сталого розвитку

Групи країн за ступенем активності переходу до стійкого розвитку	Країни	Індекс сприйняття корупції по роках		
		2018	2017	2016
1	Швеція	85	84	88
	Нідерланди	82	82	83
	Велика Британія	80	82	81
2	Данія	88	88	90
	Фінляндія	85	85	89
	Норвегія	84	85	85
3	Німеччина	80	81	81
	Австрія	76	75	75
4	Ірландія	73	74	73
	Франція	72	70	69
	Іспанія	58	57	58
	Італія	52	50	47

Джерело: складено авторами за даними джерел [2; 11–16]

інституційною системою влади, перетворюючись за певних умов на джерело особливих владних дивідендів. Необхідність отримання різних дозволів на використання ресурсів створює підґрунтя для вимагання «подяки», або ренти, яка є формою прояву та результатом корупції. Легкість, з якою уряди можуть створювати ренту за рахунок повноважень на оподаткування чи регулювання, змусила багатьох економістів загалом засудити ренту як спотворення ефективного розподілу ресурсів на ринках і розглядати створення ренти та її розподіл як синоніми корупції. Можливість перетворення повноважень розпорядження ресурсами або регулювання доступу до них на ренту визначається масштабами несанкціонованих дій на різних рівнях прийняття рішень. Дефіцит ресурсів та влада щодо їх розподілу лежать в основі неефективних, непослідовних рішень, що суперечать рекомендаціям науки й здоровому глузду. Це пояснює те, чому система боротьби з корупцією є досить складною, а механізм протидії корупції – неефективним.

На наш погляд, підходи до боротьби з корупцією мають передбачати, з одного боку, відмову від використання адміністративних інструментів та обмеження повноважень державних службовців у розподілі ресурсів та управлінні їх використанням, а з іншого боку, заохочення розвитку громадського контролю за діями представників державного апарату та місцевого самоврядування для запобігання зловживань владою й зменшення можливостей отримання корупційної ренти. Конкретними інструментами тут має бути запровадження конкурентних принципів розподілу та використання дефіцитних ресур-

сів, проведення державних закупівель і розміщення державних замовлень на конкурсній основі, забезпечення прозорості руху потоків бюджетних коштів, міжнародної фінансової та технічної допомоги, а також інших активів. Становленню різних форм громадського контролю має сприяти розвиток інститутів громадянського суспільства, тобто неурядових організацій, асоціацій громадян, незалежних професійних спілок, недержавних засобів масової інформації, діяльність яких забезпечувала би прозорість державного управління та обов'язкове звітування влади перед громадянами щодо реалізації суспільних інтересів. Цілком зрозуміло, що запровадження названих інструментів подолання корупції відповідає реалізації цілей сталого розвитку в європейському та загальносвітовому контексті.

Цілі сталого розвитку адаптовано в Україні, визначено конкретні завдання та показники їх досягнення до 2030 року. На основі принципу «нікого не залишити осторонь» та з використанням широкого кола інформаційних, статистичних та аналітичних матеріалів розроблено національну систему цілей сталого розвитку (86 завдань національного розвитку та 172 показники для їх моніторингу), що мають забезпечити міцну основу для стратегічного розвитку України та моніторингу стану досягнення цілей сталого розвитку. Кількість таких цілей становить 17, їх адаптовано для України, вони враховують особливості національного розвитку та зводяться до таких (табл. 2).

Слід констатувати, що серед наведеного переліку відсутня як окремо визначена ціль боротьби з корупцією. Цей факт можна пояснити

Таблиця 2

Адаптовані для України цілі сталого розвитку (2015–2030 роки)

Ціль	Цільова спрямованість
Ціль 1	Подолання бідності
Ціль 2	Подолання голоду, розвиток сільського господарства
Ціль 3	Міцне здоров'я та благополуччя
Ціль 4	Якісна освіта
Ціль 5	Гендерна рівність
Ціль 6	Чиста вода та належні санітарні умови
Ціль 7	Доступна та чиста енергія
Ціль 8	Гідна праця та економічне зростання
Ціль 9	Промисловість, інновації та інфраструктура
Ціль 10	Скорочення нерівності
Ціль 11	Сталий розвиток міст і громад
Ціль 12	Відповідальне споживання та виробництво
Ціль 13	Пом'якшення наслідків зміни клімату
Ціль 14	Збереження морських ресурсів
Ціль 15	Захист та відновлення екосистем суші
Ціль 16	Мир, справедливість та сильні інститути
Ціль 17	Партнерство заради сталого розвитку

Джерело: складено авторами за даними джерела [19]

лише тим, що реалізація жодного із завдань у межах досягнення сімнадцяти визначених цілей є неможливою за умов збереження економічних та політичних причин корупції, а також продовження практики корупційних дій. Таким чином, до подолання корупції слід підходити як до центрального завдання, вирішення якого стає головною передумовою реалізації цілей сталого розвитку в Україні.

Організаційно-методичні засади реалізації політики протидії корупції створює розроблена Організацією Об'єднаних Націй Конвенція проти корупції, яка є єдиним юридично універсальним документом для боротьби з корупцією. Глибокий підхід Конвенції та обов'язковий характер її багатьох положень роблять її унікальним інструментом розроблення всеосяжної відповіді на глобальну проблему. Конвенція, яка охоплює 186 держав-учасниць, підписана на цей час у 140 країнах світу [20]. В її основу органічно покладено два напрями дій, такі як заходи щодо запобігання корупції та засоби боротьби із її проявами. Конвенція ООН встановлює зобов'язання щодо визнання кримінальними злочинами окремих діянь, констатує необхідність вжиття превентивних заходів у державному та приватному секторах, налагодження міжнародного співробітництва в розслідуванні та правозастосуванні, вжиття заходів технічної підтримки, а також містить положення про повернення активів [21].

Україна підписала Конвенцію проти корупції у 2003 році, коли вона була прийнята світовою спільнотою, її ратифіковано у 2006 році, а чинності документ набув 2010 року. Слід зазначити, що, окрім уже названих зобов'язань для країн-учасниць, у статті 13 Конвенції визначено роль громадянського суспільства у боротьбі з корупцією. Зміст згаданої статті закликає держави-учасниці до підвищення прозорості, поліпшення публічного доступу до інформації та сприяння участі громадськості в процесі прийняття державних рішень [21]. Ефективність реалізації положень Конвенції буде залежати від рівня її імплементації в національне законодавство та виконання його на практиці.

Висновки. Поділяючи думку більшості експертів, вважаємо, що боротьбу з корупцією слід починати з двох сторін. З одного боку, мають виступати органи державної влади з ініціативами самоочищення й викорінення протиправних та антисуспільних дій, а з іншого – приватний та громадський сектори, які б шляхом громадського контролю забезпечували верховенство права й мінімізацію можливостей корупційних дій. Беручи до уваги світовий досвід реалізації концепції сталого розвитку та виконання Конвенції ООН проти корупції, вва-

жаємо, що органам державної влади передусім необхідно завершити створення справді незалежної судової системи, забезпечити реформування органів внутрішніх справ, прокуратури, служби безпеки та митниці; запровадити реальні механізми контролю за статками та витратами державних службовців, посилити відповідальність за здійснення корупційних дій. Водночас потребує вирішення проблема підвищення заробітної плати державних службовців та скорочення бюрократичного апарату влади. Необхідно зменшити чисельність документів дозвільного характеру (ліцензій, дозволів тощо); налагодити конструктивний діалог із бізнес-середовищем; створити максимально прозору та конкурентну систему державних закупівель; запровадити електронне врядування для економії витрат та суттєвого зменшення корупційних ризиків; налагодити постійний обмін досвідом з урядовими організаціями інших країн, які мають успіхи на цьому шляху, починаючи, наприклад, з Естонії, Грузії, Ірландії.

Головна увага під час протидії корупції повинна приділятися вжиттю запобіжних заходів, що засновані на аналізі та прогнозуванні ризиків поширення корупційних діянь. Необхідно більше уваги приділяти своєчасному реагуванню на повідомлення громадян, засобів масової інформації, результати соціологічних досліджень про корупційні діяння та інші протиправні дії посадових осіб, поширеність корупції в окремих відомствах. Одним із головних напрямів має бути створення умов, які б обмежували безпосередній контакт з клієнтом, унеможливили скоєння корупційних діянь державними службовцями.

Розбудова миру, зміцнення соціальної згуртованості та зниження рівня конфліктогенності за всіма суспільно значущими чинниками значною мірою залежать від дієвості органів державної влади та місцевого самоврядування. Для виконання завдань у цій сфері необхідно забезпечити повноту участі громадян у державному управлінні та житті місцевих громад, поширити практику публічно-приватного партнерства, застосовувати новітні комунікаційні технології. Єдиною метою зусиль органів державної влади у цьому напрямі має стати забезпечення дотримання прав і свобод громадян, створення умов для найповнішої реалізації їхніх законних інтересів, підвищення ефективності діяльності влади щодо забезпечення сталого економічного та соціального розвитку.

Необхідність вирішення цих та інших проблем сталого розвитку обумовлюють напрями подальших досліджень щодо вироблення ефективної антикорупційної політики для мінімізації прояву корупційних практик та нівелювання їх впливу на чинники сталого розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Цілі сталого розвитку. Глобальний договір ООН (UN Global Compact, 2000). URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku> (дата звернення: 6.05.2019).
2. Індекс корупції CPI – 2018. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattyu-koruptsiyi-2018> (дата звернення: 8.05.2019).
3. Šumah Št. Corruption, causes and consequences. 2018. DOI: 10.5772/intechopen.72953. URL: <https://www.intechopen.com/books/trade-and-global-market/corruption-causes-and-consequences> (дата звернення: 5.04.2019).
4. Lewis J. Social impacts of corruption upon community resilience and poverty. *Published online. Jamba*. 2017. № 9 (1). 391 p. DOI: 10.4102/jamba.v9i1.391. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6014157> (дата звернення: 7.04.2019).
5. Невмержицкий Е. Коррупция в Украине: проблемы усиления противодействия. *Право Украины: юридический журнал*. 2014. № 1. С. 298–309.
6. Мельник М. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія. Київ : Юридична думка, 2004. 400 с.
7. Каптуренко М. та ін. Корупція і тіньова економіка: політекономічний аспект : монографія / кер. авт. колективу і наук. ред. М. Фомина. Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. 333 с.
8. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / керівник авт. кол. І. Ревак. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратиф. Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820 (дата звернення: 5.05.2019).
10. Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 5.05.2019).
11. Немец Л., Сегида Е., Немец К. Региональные проблемы устойчивого развития : учебное пособие. Харьков, 2013. 72 с.
12. Омаров Ш. Концепція сталого розвитку в законодавстві України та країн світу і практика її впровадження. *Бізнес-Інформ*. 2014. № 1. С. 85–95.
13. Борщук Є. Основи теорії сталого розвитку еколого-економічних систем : монографія. Львів : Растр-7, 2007. 435 с.
14. Возобновляемые источники выйдут на 1-е место в энергетике ФРГ в 2018 году. URL: <https://www.dw.com/ru/a-42081787> (дата звернення: 8.05.2019).
15. Індекс корупції CPI – 2017. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017> (дата звернення: 25.05.2019).
16. Індекс корупції CPI – 2016. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2016> (дата звернення: 25.05.2019).
17. UNODC's Action against Corruption and Economic Crime. URL: <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/index.html> (дата звернення: 27.05.2019).
18. Mauro P. The Persistence of Corruption and Slow Economic Growth. Washington DC : International Monetary Fund. *Working Paper*. 2002. № 02/213. 23 p.
19. Цілі сталого розвитку: Україна : національна доповідь. 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (дата звернення: 27.05.2019).
20. Anti-corruption action essential to building peace, protecting human rights, ensuring sustainable development. URL: <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2018/December/anti-corruption-action-essential-to-building-peace-protecting-human-rights--ensuring-sustainable-development.html?ref=fs2> (дата звернення: 27.05.2019).
21. United Nations Convention against Corruption. URL: <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html> (дата звернення: 27.05.2019).